

”Min dröm är att få arbeta som läkare igen – i Sverige”

Sju år i yrket och bra svenskt tal räcker inte

– Jag ska jobba som läkare igen. Det är min dröm.

Det säger Iman Rafi, irakisk läkare med sju år i yrket. Idag är hon frustrerad och besviken för vägen till svensk läkarlegitimation är så svår. Hindret är att hon inte skriver svenska tillräckligt bra för att klara språkprovets alla delar. Att prata och förstå svenska är däremot inget problem.

I Läkartidningen nr 25/99 berättade vi om två olika projekt som startar för att hjälpa invandrade läkare från länder utanför EU/EES-området att få svensk läkarlegitimation. Projekten betingas bland annat av att vägen ut på läkarbanan i Sverige är knölig för dessa läkare, men också av bristen på läkare.

Iman Rafi är en av många som får känna på svårigheterna. Hon tog sin läkarexamen i mitten av 1980-talet vid universitetet i Bagdad efter sex års medicinstudier. Studierna var på engelska, inte arabiska.

Därefter gjorde hon under två år den irakiska motsvarigheten till vår AT. Det följdes av två år i en by där »jag jobbade med allt – vårdcentralen är samma sak».

Tvingades lämna Irak

Hon hann sedan göra tre år på sin ST inom reumatologi. Men i slutet av 1994 tvingades hon och hennes familj – hon har man och två söner som idag är 12 respektive 8 år gamla – att lämna Irak. De kom till Sverige. I ett år väntade de i ett läger i skånska Klippan innan de fick uppehållstillstånd och flyttade till Hässleholm. Iman Rafi skickade in sina läkarbetyg till Socialstyrelsen.

– De har godkänt mig, men jag måste klara mig på språkprovet också, berättar hon och började därför läsa svenska 1996.

Hon har pluggat svenska inklusive vårdspråk – det innebär att hon utöver grammatik och romaner också läst böcker i medicin och kirurgi.

– Jag har klarat nästan alla delar i provet. Jag har klarat muntligt prov men svårigheten är att skriva, det är mest stavfel.

Hon insåg också att ett bra sätt att

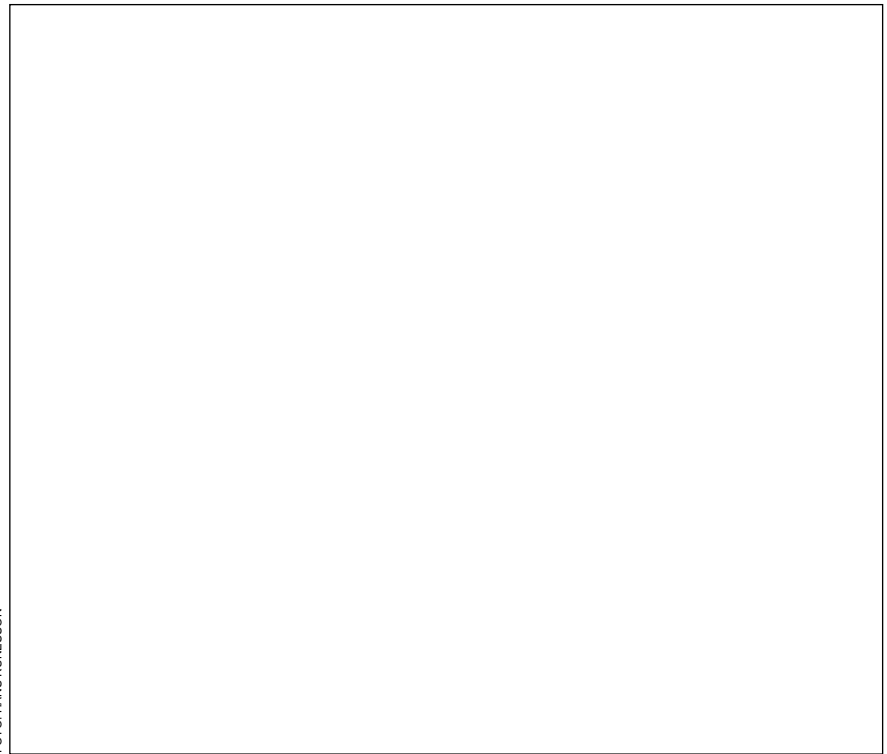

FOTO: HÅNS RUISSON

lära sig svenska är att arbeta inom vården.

– Jag är intresserad av att lära mig svenska inte bara som språk, utan även av vårdspråket och hur det fungerar här. Det är viktigt för mig.

Så hon har haft praktikplatser som läkare, sex månader i Hässleholm och en månad i Kristianstad i fjol sommar. Sedan fick hennes man arbete i Växjö så familjen flyttade dit. Han är också irakisk läkare och har nyligen fått svensk läkarlegitimation.

Iman Rafi försökte med språkprovet en gång till – men körde igen. Då sökte hon, och fick, fyra månaders praktikplats som läkare vid medicinkliniken i Växjö.

Vill inte glömma sina medicinska kunskaper

Hon hade omfattande patientkontakter vid textinskrivningar och utskrivningar. Hon dikterade journaler på svenska, men alltid »genom någon annan läkare». Den tiden tyckte hon var mycket rolig och spännande och hon trivdes.

Under våren har hon läst svenska på komvux – »för att bekräfta mitt språk».

Iman Rafi trivs alldeles utmärkt i Växjö. – Det är en fantastisk stad, säger hon och hoppas att så småningom kunna få arbeta där som läkare.

Det var bland annat grammatik och smålandslitteratur, Wilhelm Moberg och andra författare.

– Men det räcker inte. Jag vill inte glömma bort min medicinska kunskap. Och jag vill inte koncentrera mig på svenska i litteratur utan på just vårdspråket.

Får inte vikariera

Hon berättar att hon sökte vikariat som underläkare och trodde att hon skulle få den här chansen utan språkprov. Även andra läkare trodde att hon skulle få dispens, men Socialstyrelsen sa nej – ett klart språkprov är obligatoriskt.

I stället fick hon arbete som forskningsassistent på reumatologen i Växjö. Så under tre sommarmånader är hon nu anställd på undersköterskenivå i ett projekt kring tidig artrit.

– Jag är mycket glad att jag har fått det här jobbet. Jag trivs mycket bra.

Hon känner sig stolt över att ha fått uppdraget i konkurrens med många andra.

– Jag uppskattar det för det betyder

I våras öppnade Socialstyrelsen möjligheten för dem som läst medicin i nio terminer att på dispens få vikariera som läkare. Tidigare gällde tio terminer. Niondeterminarna tar vara på chansen, många har fått dispens.

På Socialstyrelsen berättar Birgitta Läckberg att hon hittills i år haft omkring 610 vikariatsärenden, de flesta precis inför sommaren. Det är en markant ökning jämfört med i fjol då siffran för hela året var runt 300.

I årets siffra finns ungefär 150 utländska läkare som kommer hit år efter år.

– Av de övriga 460 är åtta av tio

Niondeterminarna tar vara på chansen att vikariera

niondeterminare, uppger Birgitta Läckberg, vilket betyder runt 370.

Medicine studerandes ordförande Jonas Andersson var nöjd när reglerna ändrades i våras (vi berättade om det i Läkartidningen nr 14/99). Hans organisation hade då drivit kravet länge. Nu är han ännu mer nöjd och säger:

– Skillnaden i kunskap efter termin nio och tio är väldigt liten. Vi är ju utbildade inom det område vi jobbar, det är ju ett av kraven för att få dispens att vikariera.

– Det är självklart bra att få möjlighet att komma ut och arbeta. Det är

också bra för arbetsgivaren att få möjlighet att se studenterna och vad de går för. Det kan ju ge möjligheter att senare rekrytera dem tillbaka för ett arbete.

Han understryker att de studerande som nu vikarierar fyller en viktig funktion eftersom det är läkarbrist.

Att det blivit lättare att få vikariat i Sverige borde också leda till att färre än tidigare söker sig till Danmark och Norge. Det skulle i sin tur kunna bidra till att minska risken för att de ska lämna vårt land när de har blivit färdiga läkare, menar Jonas Andersson.

Tom Ahlgren

att de har godkänt mig. Men det är ju som läkare jag vill jobba.

När tiden som forskningsassistent tar slut den sista augusti siktar hon på att än en gång göra språkprovet.

– Jag måste respektera den här lagen om att klara provet.

Men hon är lite undrande över att hon och andra utländska läkare med stor erfarenhet inte får dispens att vikariera som läkare medan de som läst medicin nio terminer får det.

– Vi vet ju vad vi gör. Vi riskerar inte patienterna.

»Jag ska jobba som läkare»

Iman Rafi pratar inte bara om sig själv utan även om andra som har läst svenska men kört på språkprovet och som »har ambition att jobba som läkare med mer handledning och mindre lön, det är ok. Men det är jobb inom vårddyrket som behövs så vi får praktisera språk, vårdspråk, svenska rutiner och glömma inte våra kunskaper som vi hade i hemlandet».

Just risken att tappa i medicinskt kunnande ser Iman Rafi som det allvarligaste med att vänta länge på chansen att arbeta som läkare igen. Samtidigt får självförtroendet sig en knäck.

– När jag har fått beskedet att jag klarade inte språkprovet så tappar jag självförtroendet helt. Men efter några dagar bestämmer jag att jag måste göra något – jag måste hitta en lösning.

Trots motigheterna har Iman Rafi nära till skratt och hon är helt inriktad på att inte ge upp:

– Jag ska klara språket för jag ska arbeta som läkare igen – i Sverige. Det är min dröm.

På Socialstyrelsen säger Ann-Britt Nylén att det är oerhört viktigt att de utländska läkarna behärskar svenska

FOTO: HANS RUNESSON

Under tre sommarmånader är Iman Rafi assistent i ett forskningsprojekt om tidig artrit.

språket. Språkprovet är obligatoriskt och man måste klara alla delar i det. Det gäller att kunna läsa och skriva svenska. Men framför allt att kunna prata – att kunna förstå patienterna och att göra sig förstådd hos dem.

Hon berättar att det för en del tar väldigt lång tid, de gör språkprov på språkprov utan att bli godkända.

– Har de inte klarat språkprovet får de aldrig vikariera som läkare. Och de som inte är specialister eller har arbetat fem år inom samma specialitet i hemlandet ska ju också ha klarat kunskapsprovet.

– Men visst kan man förstå reaktionen »jag får inte vikariera fast jag är färdig läkare och så tar ni in medicine studerande».

Tom Ahlgren

Stora neddragningar i Norr

Medicinklinikerna på de 13 sjukhusen i norra Sverige gör stora neddragningar i sommar. Det visar en enkät som Socialstyrelsen i Umeå gjort i Jämtlands, Väster- norrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Medicinklinikerna minskar antalet vårdplatser med mellan 7 och 42 procent under perioden från mitten av juni till mitten av augusti. Flera av dem som stänger mer än var fjärde vårdplats har haft en medelbeläggning på över 100 procent. Det betyder fortsatta överbeläggningar och »reservplatser» vid andra kliniker.

Personalbehoven är täckta till större delen, men det finns inga marginaler. Beredskapen för oförutsedda händelser består av möjligheter till överbeläggning, att omfördela vårdplatser och att dra in semestrar.

Andelen oerfaren personal är stor på sina håll. Fyra kliniker har anställt »dispensläkare», det vill säga medicine studerande. På ett par av dessa kliniker har man minst 30 procent vikarierande sjuksköterskor.

Fem av de som tillfrågats ser risker med patienternas säkerhet på grund av kortare vårdtider och oerfaren personal, men ingen verksamhetschef har presenterat någon egentlig konsekvensanalys.

– Läget är oroande, sammanfattar medicinalrådet Lars Steen, som poängterar att de ansvariga måste följa situationen noga, särskilt med avse-